

De natuur, kapitaal met gegarandeerd rendement

Natuur beschermen kost geld. Maar het levert ook iets op. Economen proberen om de geldwaarde van de zogenaamde ecosystemendiensten te berekenen. Zo bewezen ze dat de budgettaire inspanningen voor natuurbehoud zichzelf terugverdienen en dat verlies aan biodiversiteit ons duur te staan komt. Dat alles kan helpen om het nut en de noodzaak van natuurbehoud aan te tonen of om de juiste keuzes te maken, rekening houdend met kosten en baten. Al mogen we daarbij niet uit het oog verliezen dat de waarde van natuur en biodiversiteit nooit helemaal kan worden uitgedrukt in euro's.

TEKST: JOS GYSELS, DIENSTHOOFD BELEID

Ecosysteemdiensten

In elk handboek voor economie staat dat welvaart gebaseerd is op de productiefactoren natuur en arbeid. Onder natuur worden de natuurlijke hulpbronnen verstaan, zoals grond en grondstoffen. Maar die hulpbronnen houden wel meer in dan op het eerste gezicht lijkt: de natuur zorgt voor voedsel en drinkwater, voor waterberging en natuurlijke waterzuivering, beschermt tegen erosie en klimaat-schommelingen, geeft zuurstof om te ademen, biedt rust en ontspanningsmogelijkheden. Die diversiteit aan functies wordt tegenwoordig aangeduid als ecosystemendiensten. Daarvan kunnen we de economische waarde bepalen. Een stuk regenwoud in Madagascar van 250.000 ha levert bijvoorbeeld 3,5 miljoen euro aan woudproducten en geneesmiddelen, genereert 3,84 miljoen toeristische inkomsten en is 78,12 miljoen waard aan koolstofopslag. De waarde van de ecosystemendiensten van de

Europese waterrijke gebieden wordt geraamd op 6 miljard euro per jaar.

Stern-rapport

Met het probleem van de klimaatwijziging is de aandacht voor het belang en de waarde van ecosystemendiensten sterk toegenomen. Het belang van bossen en andere natuurgebieden voor het vastleggen van koolstof wordt nu algemeen erkend. Het wordt ook steeds duidelijker dat natuur en natuurgebieden onmisbaar zijn om ons te beschermen tegen de stijging van de zeespiegel en de voorspelde veranderingen in de waterhuishouding. Een recente studie over de economische gevolgen van de klimaatwijziging kreeg veel weerklank. Nicolas Stern, voormalig vice-directeur van de Wereldbank becijferde in opdracht van de Britse regering dat zonder bijkomende maatregelen de kosten door de gevolgen van de klimaatwijziging kunnen oplopen tot 5500

miljard euro. Dat is 67 euro voor elke ton CO₂ die wordt uitgestoten. Het vermijden van de uitstoot kost minder dan 20 euro. Als jaarlijks op wereldniveau 275 miljard zou worden geïnvesteerd in klimaatmaatregelen, een bedrag dat ongeveer overeenkomt met jaarlijkse reclame-uitgaven, dan zou dat op termijn 2000 miljard per jaar opbrengen.

Biodiversiteit

Geïnspireerd door het Stern-rapport bestelde de Europese Commissie een gelijkaardige oefening over de gevolgen van de achteruitgang van de biodiversiteit. Een eerste verkennende studie, opgesteld onder leiding van het bekende Nederlandse studiebureau Alterra, is dit voorjaar voorgesteld tijdens de biodiversiteitsconferentie in Bonn. De onzekerheden (veelal onderschatting) zijn nog zeer groot, maar volgens de onderzoekers mag al worden aangenomen dat het wereldwijde verlies aan

Jonge havik met prooi, waarde 500.000 euro, foto: Vilda/Yves Adams

biodiversiteit jaarlijks minstens 50 miljard euro kost. Tegen 2010 zullen de kosten zijn gestegen tot 545 miljard euro. Dat is bijna 1% van de waarde van alle wereldwijd geproduceerde goederen en diensten, in 2050 zou dat zelfs oplopen tot 7%.

Dure vogels

Het berekenen van de financiële waarde van natuur kan om verschillende redenen nuttig zijn. Bijvoorbeeld om een schadevergoeding te kunnen vaststellen. Zo berekenden onderzoekers van de Vrije Universiteit Brussel op basis van zeldzaamheid en de plaats in de voedselketen, dat een buizerd 5000 keer meer waard is dan een spreeuw, een sperwer 100.000 keer en een havik zelfs 500.000 keer.

Hiermee kon Vogelbescherming Vlaanderen voor de rechtbank een schadevergoeding eisen van stropers omdat een andere rechtbank vroeger de waarde van een spreeuw al eens vastgelegd had op 1 euro. In Finland en andere landen bestaan zelfs heuse prijslijsten van zeldzame vogels en dieren. Maar de economische waarde van vogels kan ook nog op andere manier bepaald worden. In Groot-Brittannië zijn zeearenden en visarenden, bijeneters en slechtvalken belangrijke toeristische aantrekkingspolen geworden. De Britse natuurvereniging RSPB liet de economische opbrengsten berekenen van 45 vogelprojecten. Daaruit bleek dat alleen al de visarend goed was voor 290.000 bezoekers. Dat leverde aan de lokale economie 3 miljoen euro per jaar.

Hoge Kempen

De afgelopen jaren is ook in Vlaanderen enige aandacht besteed aan de economische waarde van natuur. Zo is er de bekende studie over de recreatieve waarde van het Heverleebos en Meerdaalwoud. Op basis van een in 2000 gehouden onderzoek bij de bezoekers daar, bleek dat die bereid zouden zijn om gemiddeld 1,4 euro te betalen voor een bezoek aan het bos. Met 750.000 bezoekers per jaar leverde dat jaarlijkse recreatiebaten van 10 miljoen euro op en kon de netto actuele waarde geraamd worden op ruim 200 miljoen euro. Ook in het Nationaal Park Hoge Kempen is er oog voor de economische potenties van natuurgebieden. Bij de opstart verwachtte de Limburgse Reconversie Maatschappij en Toe-

Natuur heeft een algemeen maatschappelijke waarde, foto: Wouter Vanreusel

risme Limburg 717.000 bezoekers en 340.000 overnachtingen. Dat zou een opbrengst met zich meebrengen van 24,5 miljoen euro en een bijkomende tewerkstelling van 400 jobs. Intussen zijn de verwachtingen al meer dan ingelost. Het Regionaal Landschap Kempen en Maasland, initiatiefnemer van het Nationaal Park, was het eerst om via de verkoop

van fietskaarten van het fietsknoppennetwerk een deel van de jaarlijkse economische baten van 16,5 miljoen euro opnieuw te investeren in de aankoop van natuurgebieden (het "visitor pay back"-principe).

Politieke baten

Buiten de baten voor recreatie en vrije tijd,

zijn er enkele bescheiden pogingen om ecosystemendiensten te berekenen van de Schelde en de Noordzee. Iets meer resultaten worden geboekt bij het vergelijken van de kosten en baten van diverse maatregelen. De meeste aandacht gaat naar de kosten en de baten worden meestal sterk onderschat. Niet zelden worden de economische voordelen van maatregelen helemaal niet onderzocht, zoals bijvoorbeeld bij het vaststellen van instandhoudingsdoelstellingen voor natuurgebieden. De reden hiervoor is vooral van politieke aard. Het zijn enkel doelgroepen die menen persoonlijke schade te ondervinden van de maatregelen, die zich roeren en financiële compensaties eisen. Ook in een recente uitgebreide beleidsstudie over de evaluatie van natuur- en bosbeleid in Vlaanderen worden wel de kosten (amper 50 miljoen euro per jaar), maar niet de baten van natuurbehoud voor economie en samenleving in rekening gebracht. Nog meer verontrustend is dat de huidige financiële crisis nu al door sommigen in binnen- en buitenland wordt aangegrepen om sommige maatregelen uit te stellen, terwijl de oorzaak van de crisis duidelijk niet moet gezocht worden in het natuur- en milieubeleid maar in een economie die niet is gebaseerd op duurzame principes.

Meldpunt zondagjacht

Zondagjagers moeten zich voortaan laten registreren. Tegelijk krijgen wandelaars en andere recreanten de gelegenheid om conflicten met jagers te melden. Adres van het meldpunt is klachtenzondagjacht@vlaanderen.be Op basis van de binnengekomen klachten, zal de regeling voor de zondagjacht eventueel worden bijgestuurd.

Trage wegen en autoluwe stad

Een van de hoogtepunten van de 'Aardig-op-weg-week' was de 'Dag van de trage weg'. In 44 gemeenten waren er initiatieven om verwaarloosde of verdwenen trage wegen weer open te stellen en aantrekkelijk te maken. Natuurpuntafdelingen namen hieraan deel in o.a. Asse, Kluisbergen, Lanaken, Meerhout en Merelbeke. In Antwerpen sloegen een aantal verenigingen – waaronder de lokale Natuurpuntafdeling – de handen in elkaar voor een autoluwe stad.

(Klimaat)nood breekt wet

De dreiging van de klimaatverandering is zo groot dat actievoeren gerechtvaardigd is, zelfs als daarbij 42.000 euro schade veroorzaakt wordt. Dat besliste een Britse jury op 10 september op een proces van energieproducent E-ON tegen Greenpeace. Diezelfde producent wil ook in Vlaanderen één of twee nieuwe kolencentrales inplanten. Natuurpunt en andere Vlaamse milieuverenigingen hebben begin februari al bezwaren geuit tegen die plannen.

Boscompensatie werkt niet

Wie bos kapt moet dit compenseren. De afgelopen jaren is 1356 ha bos gekapt, maar slechts 473 ha effectief gecompenseerd. Voor 1100 ha werd een 'bosbehoudsbijdrage' gestort in een boscompensatiepot. Natuurpunt wil een efficiënter gebruik van deze gelden voor de aanleg van stadsbossen. Verder zijn we sterke voorstander van een betere bescherming van waardevolle bossen die nu nog in niet-groene bestemmingen liggen. Bij de afbakening van het buitengebied moet meer ruimte gecreëerd worden voor bosuitbreiding.

Uitbreiding veestapel

De kwaliteit van het oppervlaktewater blijft slecht met 37% overschrijdingen van de nitraatnorm. Toch heeft minister Hilde Crevits beslist om een uitbreiding van de veestapel toe te staan mits mestverwerking. Natuurpunt en Bond Beter Leefmilieu hebben hiertegen geprotesteerd en vragen om de uitzonderingsregel voorlopig niet toe te passen. Eerst moet de milieukwaliteit beter worden.

Kiezen voor omwegen

In het aanslepende dossier van de noord-zuidverbinding in het Limburgse Houthalen-Helchteren zijn knopen doorgelukt. De keuze ging naar een omleidingsweg rond de centra van Houthalen-Helchteren. De omleidingsweg tast een habitatrichtlijngebied en een belangrijke open ruimte aan. Natuurpunt blijft ijveren voor het doortochtsscenario. Ook voor de noord-zuidverbinding in de Antwerpse Kempen is uiteindelijk gekozen voor het meest natuuronvriendelijke tracé. Ook hier was een beter alternatief voorhanden.

Nationaal Park Hoge Kempen, foto: Eddy Daniels

Weerloos

De waarde van natuur zichtbaar maken in geldtermen, kan om diverse redenen nuttig zijn. Maar de waarde van natuur terugbrengen tot het financiële kan eveneens een gevaarlijke valkuil zijn. Niet alles is even eenvoudig in geld uit te drukken. Om te beginnen heeft natuur een algemeen maatschappelijke waarde. Het is een publiek goed, een voorwaarde voor het functioneren van de samenleving, een erfgoed dat bepalend is voor onze identiteit en

dat niet zo maar verdeeld of toegankelijk kan worden. Dat is wat de slogan "Natuur voor iedereen" uitdrukt. Daarom willen we niet dat de natuur een privaat goed wordt, met een kostprijs, die niet door iedereen kan worden betaald. Tenslotte heeft natuur ook nog een eigen bestaanswaarde. Die is onbetaalbaar maar voor het natuurbehoud het allerbelangrijkst. Want de "intrinsieke" waarde is wat het natuurbehoud zin geeft en het engagement voedt. En als die diepere waarde niet altijd

volstaat in een materialistische wereld, dan zijn er steeds de troostende woorden van de dichter Lucebert: "alles van waarde is weerloos".

Meer op het web

www.natuurpunt.be/beleid

Hier vind je de verwijzingen naar rapporten en documenten vermeld in het artikel.

ADVERTENTIE

ECOLOGISCH ÉN GEZOND (VER)BOUWEN ?

Alles wat u nodig hebt voor nieuwbouw, verbouwing en decoratie !
25 jaar ervaring in duurzame, natuurlijke en betaalbare oplossingen.
Gezond voor u en voor het milieu. Bezoek onze toonzaal waar
bio-ecologisch bouwen tot in de kleinste details wordt gedemonstreerd.

onderdakplaten, gevelplanken, natuurpleisters en mortels, kallei, cellulose-, houtwol- en vlassisolatie, houten vloeren, tadelakt, leemproducten, natuurverf, hout-behandeling, meubelplaten, ...

KMO Kwikaard 108
2980 Sint-Antonius Zoersel
Tel 03 384 19 07
Fax 03 385 08 41
info@ecologischbouwen.be

ECOMAT

www.ecologischbouwen.be